

SATA TULISTA VUOTTA

Sata tulista vuotta kertoo Viialan VPK:n 100-vuotisesta toiminnasta. VPK on Viialan vanhin toimiva yhdistys. Se ei ole paikkakunnan ensimmäinen yhdistys, ei edes ensimmäinen palokunta, mutta se on ensimmäinen yhdistysmuotoinen organisaatio, joka on saavuttanut 100 vuoden kunioitettavan iän.

Sahan palokunta

Viialan ensimmäinen palokunta oli Akaan Höyrysahan yhteyteen v. 1882 perustettu tehdaspalokunta. Se perustettiin v. 1880 sattuneen sahan palon jälkeen lähinnä vakuutusyhtiön vaatimuksesta ja sen ensisijainen tehtävä oli suojella sahayhtiön teollisuuslaitoksia, v. 1873 perustettua sahaa ja v. 1890 perustettua lasitehdasta tulipalon vaaroilta. Kyllä sahan palokunta antoi sammutus-apua myös ulkopuolisille. V. 1884 sen tiedetään olleen sammuttamassa mm. Konhon kartanossa syttynyttä tulipaloa. Sahan palokunta on edelleen Viialassa toimiva palokunta. Välillä sen toiminta on ollut lamassa, mutta lamakausien jälkeen sen toiminta on jälleen vilkastunut, kun tehtaalta on löytynyt sen toiminnasta innostuneita henkilöitä. Tehdas on luonnollisesti tukenut sen toimintaa. Vuosisadan kuluessa tehdas on useita kertoja vaihtanut omistajaa ja nimeä ja luonnollisesti palokunnan nimikin on vaihtunut samaan tahtiin. Tänä päivänä palokunta tunnetaan Schaumanin tehdaspalokunnan nimellä.

VPK:n toiminnan kehitys

Kaikki eivät kuitenkaan olleet tyytyväisiä sahan palokunnan toimintaan. Erityisen tyytymättömiä siihen olivat paikkakunnan talolliset ja kauppiaat, jotka ennen pitkää alkoivat puuhata paikkakun-

nalle vapaapalokuntaa. Sellainen perustettiin v. 1896 ja se sai nimekseen Viialan vapaaehtoinen palokunta. Palokunta aloitti toimintansa tyhjästä, mutta jo parin vuoden kuluessa oli keräyksin, myyjäisin ja iltamatoiminnan avulla saatu sen verran varoja, että palokunta pystyi hankkimaan pari ruiskua. Alkuvuosien johtavia nimiä Palokunnan toiminnassa olivat kauppiaat John Bär, Otto Jansson, Efraim Varala, maanvuokraaja Oskari Partala, nahkuri Emil Lehtonen ja talollinen Kustaa Iso-Rasi. Keskeisessä asemassa olivat paikkakunnan kauppiaat John Bär, joka toimi palopäällikkönä ja Otto Jansson, joka oli johtokunnan puheenjohtaja. Heidän mukaansa palokuntaa nimitettiin kauppiaiden palokunnaksi.

Palokunnan tehtävä oli haasteellinen, mutta siitä selvitettiin. Ensimmäiseen todelliseen tulikokeeseensa palokunta joutui joulupäivän iltana v. 1897. Palokunnalla oli silloin vasta yksi ruisku (toinen hankittiin vasta seuraavan vuoden alussa). Palokunta joutui sammuttamaan Viialan kartanon tallirakennuksessa syttynyttä paloa. Rakennusta ei saatu pelastettua, mutta tulen leviäminen muihin rakennuksiin saatiin estetyksi.

Todella suuren luokan tulikoe palokunnalla oli v. 1906, kun lasitehtaalla syttyi suuri tuli palo. Koko lasitehdas varastointeen paloi ja lisäksi vielä tehtaan lähellä ollut työläisten asuinrakennus. Suuria tulipaloja oli myöhemminkin. Erityisesti palonvaaralle alttiina olivat tehdasrakennukset, joita Viialassa oli useita. Sahan oma palokunta ei niitä kyennyt riittävästi turvaamaan. Töitä riitti runsaasti molemmille palokunnille.

Erityisen vaikeita vuosia olivat 1920-luvun alkuvuodet. Silloin suuria tulipaloja oli poikkeuksellisen runsaasti. Marraskuussa 1921 oli lasitehtaalla tuhoisa tulipalo. Tammikuussa 1922 paloi viilatehdas. Sitä ei voitu pelastaa. Vahingot olivat silloisenkin mittapuun mukaan miljoonaluokkaa. Miljoonapalo oli myös sahan palo kesäkuussa 1924.

Suurten tehdaspalojen sattuessa palokunta oli voimaton. V. 1910 VPK hankki itselleen kolman-

nen ruiskun, mutta toiminnan tehokkuutta se ei paljon lisännyt. palokunnan ruiskut olivat kaikki ns. "käsivoimaruiskuja", jotka eivät olleet kovin tehokkaita. Moottoriruiskujakin oli saatavissa, mutta ne olivat niin kalliita, ettei pienen kylän palokunnalla ollut niihin varaa. Yhteiskunnalta ei myöskään ollut tukea saatavissa. Akaan kunta avusti Viialan VPK:ta ensimmäisen kerran vasta 1920-luvun lopulla. Sahan palokunta sai ensimmäisen moottoriruiskunsa v. 1923, mutta VPK pystyi sellaisen hankkimaan vasta v. 1932.

Seuraavat ruiskuhankinnat keskittyivätkin pääosin moottoriruiskuihin. Tämän teki mahdolliseksi kunnan avustukset. Vuonna 1934 tuli voimaan maamme ensimmäinen palolaki, joka siirsi vastuun palotoimen kehittämisestä ja hoidosta kunnille ja siitä lähtien palotointa hoitavat VPK:t saivat säännöllisesti toimintaansa avustusta kunnilta. Halpoja käsivoimaruiskujakin hankittiin edelleen. 1930-luvulla VPK:n alaisuuteen perustettiin pieniä kyläosastoja, joiden käyttöön hankittiin käsivoimaruiskuja. II maailmansodan jälkeen kyläosastot kuitenkin lopetettiin.

Aina 1950-luvulle asti VPK:n toimintaa hankaloittivat kaluston kuljetuskysymykset ja sammutusvesikysymys. Kaluston kuljetus palopaikalle hoidettiin 1950-luvulle asti hevoskyydillä. VPK:lla ei kuitenkaan ollut omia hevosia, vaan hevoset jouduttiin lainaamaan paikkakunnan taloista. Vaikka en ole kuullut, että hevosen omistaja olisi koskaan kieltäytynyt antamasta hevostaan, oli järjestelmä kuitenkin hidas. Hevosia omistavien talollisten kanssa tehtiin päiväystys-sopimuksia, joilla varmistettiin hevosten saatavuus, mutta toimintaa se ei paljon nopeuttanut. Todellinen apu kuljetustilanteeseen saatiin vasta, kun palokunnan käyttöön saatiin auto.

Jo 1930-luvulla VPK yritti kunnostaa käyttöönsä paloauton sahayhtiöltä saamastaan vanhasta autoromusta. Siitä ei kuitenkaan saatu enää autoa. Sen jälkeen VPK ryhtyi keräämään rahastoa, jonka pääoma oli tarkoitus käyttää myöhemmin paloauton hankintaan. Maailmansota siirsi kuitenkin hankkeen toteuttamista ja sodan jälkeinen voimakas inflaatio söi rahaston pääoman. Vuonna 1956 Viialan kunta hankki VPK:n käyttöön paloauton kaluston kuljetusta varten. Jo sitä ennenkin sodan jälkeen VPK:n käytössä oli tarvittaessa Aarne Serkolan kuorma-auto. Serkola oli itse innokas palokuntalainen ja antoi auliisti autonsa palokunnan käyttöön silloin, kun se työajoilta jouti. Ensimmäisen oman paloautonsa VPK hankki v.

1962. Se oli Ford-merkkinen, ja sitä käytettiin kaluston kuljetusautona lähes 10 vuotta. Vuonna 1969 VPK hankki uuden Bedford-merkkisen kalustonkuljetusauton ja vanha auto myytiin pois seuraavana vuonna. Vuonna 1996, jolloin palokunta täytti 100 vuotta, VPK:lla on jo neljä autoa, joista kaksi on kaluston kuljetukseen soveltuvia hyökkäysautoja, yksi säiliöauto ja yksi miehistönkuljetusauto.

Sammutusveden saanti muodostui usein kohtalonkysymykseksi sammutustyössä. Ilman sammutusvettä palokunta on avuton. Nykyään sammutustyössä voidaan käyttää jo erilaisia kemikaaleja, mutta silti vesi on edelleen keskeisin sammutusmateriaali. Veden saannin helpottamiseksi 1930-luvulta 1960-luvulle asti rakennettiin eri puolille kuntaa palokaivoja veden saannin turvaamiseksi. Nykyään suuret säiliöautot ovat helpottaneet veden saantia palopaikalle, mutta palokaivotkin ovat edelleen tarpeen.

Harrastustoiminta

Vuosikymmenten saatossa VPK on ollut monenlaisten harrastusten keskipiste. Tähän johti jatkuva rahan tarve. Jotta VPK:n toiminta olisi ollut mahdollista, oli kehitettävä rahanhankkimistapoja. Ei ollut olemassa mitään sellaista rahasampoa, josta rahaa olisi voitu ammentaa rajattomasti. Alkuaikojen keskeisiä rahanhankintakeinoja olivat keräykset, myyjäiset, arpajaiset ja iltamat. Suurelta osin varojen keräys oli huvitoimikunnan hoidossa. Huvitoimikunta olikin yleensä aika suuri, koska siihen pyrittiin keräämään myös näyttelijät ja muut ohjelmansuorittajat sekä lippujen myyjät, ovimiehet ym. iltamien kannalta tärkeät toimihenkilöt. Teatteriharrastus oli vilkasta. Näytelmiä tarvittiin noin 4 - 5 vuodessa, koska ei yhtä näytelmää voitu kovin monta kertaa esittää.

Yhdistyksen piirissä toimi myös torvisoittokunta, joka Vastasi paitsi musiikkiharrastuksesta, myös iltamien musiikista. Kun iltamissa soitti torvisoittokunta, oli yleisömenestys yleensä taattu. Ihmiset rakastivat torvimusiikkia. VPK:n piirissä toimi vuosisadan alkupuolella myös urheiluseura ja naisvoimisteluseura.

Teatteriharrastus eli VPK:n piirissä vilkkaana 1920-luvun lopulle saakka. Sen jälkeen ohjelmallisten iltamien suosio laski ja tilalle tuli tanssi-

iltamat. Luultavasti syynä oli elokuvateatterien yleistyminen.

Kun tanssit yleistivät, sammui myös teatteriharrastus vai olisiko, oikeampi sanoa, että teatteriharrastuksella ei ollut VPK:lle enää samaa merkitystä kuin aiemmin. Se menetti merkityksensä varojen kerääjänä. Kyllä teatteriharrastus eli kituliaana vielä 1920-luvun jälkeenkin, mutta suurta yleisöä se ei enää kerännyt. Sitä harrastettiin vain harrastuksen itsensä vuoksi. Hetkellisesti teatteriharrastus virkistyi vielä sodan jälkeen 1940-luvun jälkipuolella. Sen sai aikaan paikkakunnalle muuttanut sahateknikko Veikko Lavi, mutta hänen muutettua pois paikkakunnalta laimeni myös teatteriharrastus.

Torvisoittokunnan VPK perusti v. 1901 ja se toimi virkeästi vuoteen 1916. Silloin se hajosi sisäisiin erimielisyyksiin. Kansalaissodan jälkeen v. 1918 se perustettiin uudelleen, mutta se sai pian kilpailijakseen urheiluseura Pyryn yhteyteen perustetun torvisoittokunnan. Maailmansotien välisen ajan torvisoittokunnat jakoivat vaihtelevalla menestyksellä kilpailla keskenään. II maailmansodan jälkeen VPK:n torvisoittokunta luovutti ja siitä lähtien Viialassa on ollut vain yksi torvisoittokunta, Pyryn torvisoittokunta, joka vaalii torvimusiikin perinteitä paikkakunnalla edelleenkin.

Vuonna 1905 VPK:n yhteyteen perustettiin urheiluseura ja vuonna 1909 naisvoimisteluseura. VPK:n naisvoimisteluseura lopetti toimintansa v. 1918. 1920-luvulla Viialaan perustettiin kyllä uusi naisvoimisteluseura, mutta se ei enää toiminut VPK:n yhteydessä, vaan itsenäisenä SVUL:n seurana. Miesten muodostama voimistelu- ja urheiluseura jatkoi VPK:n yhteydessä 1930-luvun alkuun asti. Sen jälkeen sekin itsenäistyi ja otti nimekseen v- ja u-seura Viialan Viri ja liittyi SVUL:ään kuten naisvoimisteluseurakin. Näiden urheiluseurojen itsenäistyminen ei kuitenkaan tappanut urheiluharrastusta VPK:n piirissä, mutta urheilijat eivät enää muodosta itsenäistä urheiluosastoa. Urheiluharrastus on kuitenkin tärkeä kaikille sammutustoimen piirissä toimiville ja siitä onkin muodostunut seurassa kaikkien yhteinen harrastus.

Nykyään VPK:n piirissä toimii sammutusosaston lisäksi kaksi osastoa: naisosasto ja nuorisosasto. Edellinen perustettiin vasta niin myöhään kuin v. 1956. Sitä ennen naiset eivät muodostaneet mitään erillistä osastoa (ellei oteta lukuun

edellä mainittua naisvoimisteluseuraa), vaan naiset toimivat kaikissa toimissa miesten rinnalla. Nykyään naiset muodostavat oman erillisen naisosaston, jonka toiminta on kuluneiden vuosikymmenten aikana osoittautunut hyvin vilkkaaksi ja tehokkaaksi. Nuorisosasto perustettiin v. 1938 poikaosaston nimellä. Kun toimintaan 1970-luvulla alkoi tulla tyttöjä mukaan, muutettiin osaston nimi vuoden 1979 alusta nuorisosastoksi. Senkin toiminta on osoittautunut menestykselliseksi. Nykyään osasto on erittäin tärkeä uusien palokuntanuorten sukupolven kasvatamiseksi. Ilman tätä työtä loppuisi ennen pitkää koko palokunnan toimintakin.

Vuonna 1905 rakennettiin Viialan Lallinmäkeen palokunnan talo, joka monien vuosikymmenten ajan on ollut VPK:n toiminnan keski pisteenä. Palokunnantalo alkoi menettää merkitystään sen jälkeen, kun Viialan kunnan paloasema 1956 valmistui. Vanha palokunnantalo purettiin v. 1975 uusien asutokerrostalojen tieltä. 1950-luvulla samoihin aikoihin kunnan paloaseman valmistumisen kanssa valmistui VPK:lle uusi tanssipaviljonki Metsälän, joka myöhemmin katettiin ja rakennettiin seinät ympärille niin että paviljonki ennen pitkää muuttuikin taloksi, joka tänä päivänä on VPK:n toiminnan keskus paikkakunnalla. 1980-luvulla valmistui VPK:lle myös oma erityinen rantahuvi, Palokärki, Jumusen rannalle n. 2-3 kilometrin päähän Viialan keskustasta.

Nykyään palotoimi, niin Viialassa kuin muuallakin, on erittäin monimuotoista toimintaa. Enää ei puhutakaan pelkästään palotoimesta, vaan siihen on yhdistetty myös pelastustoimi. Sammutustoimen ohella VPK:n toimintapiiriin kuuluu myös öljyvahinkojen torjuntatyö ja monenlainen pelastustoiminta. Sen piiriin kuuluu mm. kaivontyhjenykset, veden varaan joutuneiden pelastaminen, avunanto liikenneonnettomuuksissa ym. Palomiesten koulutus erilaisiin avunantotehtäviin muodostaa nykyään keskeisen osan palokunnan työssä.

Kirja

*Esko Korkeamäki: Sata tulista vuotta. Kustanta-
ja: Viialan VPK. 332 s.* ■